

Hans Fr. Stahl: "En frier for fall"

*Handwritten notes at the top of the page, partially obscured by a dark strip.*

104470

anledningen kommet. En sabotasjegruppe – kommunistisk, viste seg – tente om natten fyr på Aulaen. Ødeleggelsene fikk begrenset omfang, men en brannstiftelse forelå like fullt. Nå kunne det tydeligvis politisk slå til. Han hadde snakket med Quisling om saken, sa Terboven til sin nærmeste krets. Det var bare å gå i gang.

Reichskommissars aksjon mot studentene kom da heller ikke overraskende på Quisling og regjeringen. Helt siden 1942 hadde Skancke vært i konflikt med universitetets dekaner vedrørende spørsmålet om å slippe et visst antall NS-studenter inn i de lukkede studiene med utvalgte fag som farmasi og odontologi, utenom de krav til artiumskarakter som dekanene hadde forutsatt. Striden hadde bølget fram og tilbake, til Quislings stigende irritasjon. Flere ganger hadde han som ministerpresident måttet gripe inn. Terboven støttet ham varmt. Men det hjalp lite med arrestasjonstrusler og utsikt til kort prosess. Dekanene fant seg på alle mulige formalia for å trenere saken. Til sist – den 13. og 14. oktober 1943 – møtte Reichskommissar ens ærend opp på Slottet for å fortelle ministerpresidenten at det nå måtte settes en grense. Quisling var enig. Han innkalte NS-studentenes leder Rolf Holm til statspolitistjef Marthinsen for å meddele at man «for å skape respekt» måtte gå til arrestasjoner. Respekten gjaldt også overfor tyskerne, viste det seg: Hvis ikke norske myndigheter nå grep inn, så ville Reichskommissar gjøre det, fortalte han. Marthinsen traff straks beslutninger. I dagene 15.-17. oktober ble 10 universitetslærere og 10 studenter arrestert av statspolitiet og brakt til Bredtvedt. Blant de to både etablerte seniorer som Odd Hassel og Magnus Olsen, og yngre vitenskapsmenn som Johs. Andenæs, Sverre Steen og Ragnar Frisch. Arrestasjonene skapte momentant ytterligere uro og protestbølger både i studentmassen og blant lærerne. Regjeringen måtte holde tallrike konferanser om saken. Rektor Hoel arbeidet febrilsk for løslatelse, og blant ministrene særlig Alf Whist – han var i begynnelsen av november rykket opp fra ombudsmann til ministerposten, og spredte straks en atmosfære av behagelig forhandlingsvilje. Det nå nokså utslitte kollegium. I tillegg var naturligvis Skancke engasjert for en snarlig løsning. Det ble forhandlet fram og tilbake i noen dager, dato for frigivelsen. Den 18. november ga Quisling rektor Hoel et trykk av at han kunne tenke seg å løslate de arresterte ved arrestasjonen. Men, sa han, dersom studentene fremkalte ytterligere uroligheter, risikerte de «at de tyske myndigheter stengte Universitetet og påførte utstrakte arrestasjoner».

%

Uroligheten kom, med Aulabrannen, og nå overtok det tyske politi arenaen. Etter rådslagningen hos Terboven den 29. november ble Universitetet neste formiddag kl. 11 omringet og alle mannlige studenter og lærere samlet i Aulaen. Hele dagen den 30. november og langt ut over kvelden og natten suste tyske politibiler og motorsykler med sidevogn gjennom Oslos gater, på jakt etter studenter og profesorer som måtte ha stukket seg bort.

Klokka 15 steg Terboven og Rediess inn i Aulaen. Salen der studentene var samlet, så kaotisk ut. Edvard Munchs malerier var lengst fjernet fra veggene. Provisorier og stillaser sto overalt. I tillegg kom sporene fra brannen, som Sipo hadde vist fram til pressen dagen før. Terboven satte seg ned, mens politigeneralen steg opp på talerstolen og holdt en tordentale etter Reichskommissars manuskript – i alle fall var det hans anklager som nå smalt over forsamlingen: Helt siden 1940 hadde studentene optrådt som en motstandsgruppe mot tyskerne og NS. Sabotasjehandlinger og illegale organisasjoner florerer, i en utvikling som nådde sitt topp-punkt ved den slyngelaktige Mannstiftelse i denne Aula. Reichskommissar hadde derfor besluttet å overføre de mannlige studentene ved Universitetet i Oslo til en leir i Tyskland. Etter henstilling fra ministerpresidenten ville det ikke bli tale om konsentrasjonsleir, men en særlig leir. Kvinnelige studenter skulle permitteres og reise hjem. Lojale studenter ville få fortsette studiene i Trondheim og Bergen. Arrestantene ble tatt hånd om middelmart og ført ut i ventende busser. Til sammen 1.100 ble arrestert, ca. fjerdeparten av de innskrevne, og 650 av disse sendt til Tyskland i to puljer.

Den nye deportasjonen kom som nok et fatalt slag mot Quislings regime. Ikke bare han selv, men alle i regjeringen som hadde kontakt med aktuelle tyske instanser, forsøkte av all makt å gå imellom. Fuglesang, som i disse dagene heldig nok befant seg i Berlin, tok kontakt høyt oppe i Reichssicherheitshauptamt, med Himmler og Berger. Hans lange forhandlinger med professor Frankenberg, leder av Instituttets avd. III, fikk etter alt å dømme god virkning. Blant annet gjorde ikke tysk politi i Oslo forsøk på å få arrestert flere studenter. Førstedelen av studentmassen kom derved til å gå fri. Fuglesang kunne også fortelle Himmlers etat at NS-studentene i Oslo stilte seg samarbeidsrik med sine arresterte kolleger, ja at de i flere tilfeller hadde hjulpet dem til å rømme fra Sipo den fatale dagen 30. november. Reichskommissar, forsto Fuglesang, hadde nok her handlet på egen